

FRUCTUS

PERIODIEK VAN DE STICHTING BEHOUD EN BEVORDERING FRUITCULTUUR

Jaargang 19 : 2011 Nr.4

Colofon

Fructus: jaargang 19 : 2011 nr. 4

Inhoud

Mooie stammen van de boomhazelaar, Corylus colurna (inzet, zaden ervan)	1
Colofon	2
Agenda	3
Kolommetje.	3
Mededelingen.	4
Lektuur	5
Meidoorn	6
Een ouderwetse boomgaard	15
Het 'Olde Ras' virus	18
Van bloem tot vrucht	19
Ze zijn allemaal uit het bakje gevallen	22
Leibomen	23
Paw Paw	26
Jantje zag eens pruimen hangen . . .	28
Kasteel Bronkhorst	29
Bijzondere vruchten, Boomhazelaar .	31

Wat beoogt de stichting?

De stichting wil de Fruitcultuur behouden en stimuleren. Hieronder wordt verstaan dat de stichting die activiteiten zal organiseren die nodig zijn om de gestelde doelen te bereiken. Zoals bijvoorbeeld: voorlichting geven omtrent aanplantingen, snoeien, bemesten, natuurlijke bestrijding van ziekten enz. Elke abonnee kan vragen betreffende deze zaken aan de stichting stellen. Voor antwoord steeds een geadresseerde en gefrankeerde enveloppe voor antwoord bijsluiten. U kunt ook per Email vragen stellen. De stichting geeft sinds begin 1993 een kwartaaltijdschrift, genaamd 'Fructus' uit. Een ieder kan een eigen artikel hierin schrijven of een idee hiervoor voorstellen. Verder geeft de stichting nog diverse lectuur uit over de fruitteelt. Het tijdschrift wordt aan iedere abonnee, donateur, subsidiegever en begunstiger verstrekt, hoe wordt men abonnee, donateur, subsidiegever of begunstiger? Maakt men minimaal Euro 25,— per jaar over (buitenland Euro 38,—) op een van de boven vermelde rekeningen dan ontvangt men alle uitgaven van dat jaar van het tijdschrift 'Fructus', franco thuis. Iedere abonnee, donateur, subsidiegever en begunstiger heeft altijd gratis toegang tot de museumtuin, bijeenkomsten, lezingen, tentoonstellingen enz.

Administratie-gegevens:

Stichting 'Fruitcultuur'
Postbus 83 NL - 6980 AB Doesburg

Algemeen tel.nr. tot 20.00 uur 06 51268802

Postgiro: 238 51 93 - IBAN: NL 36 PSTB 0002 3851 93.
BIC: PSTBNL21.
RABO - bank: 31.50.94.729 - IBAN: NL 07 RABO 0315
0947 29. BIC RABONL2U.

Internet: www.tolderas.nl
Email: fructus@scarlet.nl

Fructus verschijnt eenmaal per kwartaal: omstreeks eind januari, april, juli en oktober.

Abonnementen:

Prijs: Euro 25,— per jaar.
Buitenland Euro 38,— per jaar.
Losse nummers Euro 7,—.
Losse nummers bij toezending Euro 9,—.
Inclusief verzendkosten, bij vooruitbetaling.
Betaling door overmaking van het bedrag op een van bovenvermelde rekeningen.
Abonnementen lopen van januari tot december.
Opzegging abonnement, schriftelijk voor begin nieuwe jaar.
Advertentietarieven op aanvraag.
Vormgeving, opmaak, initiatief, idee en titel © 1993 :
Bennie Giesen.
Zonder voorgaande schriftelijke toestemming van de stichting mag niets uit deze uitgave, op welke manier dan ook, vermenigvuldigd worden.
Alle foto's, tekeningen enz. in dit tijdschrift zijn van de stichting, tenzij een andere herkomst hierbij is vermeld.
ISSN nummer : 0929-6395 - 'Fructus'.

Museum en museumtuin 't Olde Ras
Gevestigd aan de Parallelweg Den Helder 1 - 6982 DV
Doesburg.

Agenda 2011

De museumtuin is elke woensdag- en donderdagmorgen van 8.30 - 11.30 uur geopend.

Van 15 oktober tot medio april is de tuin ook geopend voor bomenverkoop op zaterdag van 8.30 - 13.00 uur (bij vorst gesloten).

Voor speciale rondleidingen vanaf 10 personen kunt u een afspraak maken.

Op 12 tot en met 14 november 2011 van 10.00 tot 17.00 uur, organiseert de stichting weer haar jaarlijkse grote fruitteelttentoonstelling. Houd u deze dat vast vrij, wij verheugen ons op uw bezoek.

Kolommetje

APPELMOES

Een kolommetje over appelmoes, kan het banaler? Voer voor kleine kinderen en slechte eters. Tussen twee haakjes: kun je het eigenlijk groente noemen of is het een fruithapje? Feit is dat appelmoes als een soort smeermiddel voor eters met lange tanden is. Fijngemalen en met de onbestemde kleur van gemalen poppenstront.

Nou, zo kan die wel weer.

Op het moment dat dit kolommetje geschreven wordt (31 juli) ben ik net terug van vakantie.

Genoten, jazeker. Hartelijk dank voor je belangstelling!

De tuin was een puinhoop, twee weken daarvoor nog netjes en schoon, nu zo veronkruid dat de tranen je in de ogen springen. Maar ook positief nieuws. Prachtige bonen, schitterende zinnia's en ook, na de bessen aardbeien en frambozen, het eerste 'grote' fruit. Een paar bakken vol heerlijk rijpe Ontariopruimen en met een smaak die je in de winkel niet meer tegenkomt!. En dan te bedenken dat ik deze winter op het punt stond om hem te rooien! Ook mazzel dat ik tijdens het rijpen met vakantie was. Zo kreeg ik niet de kans om ze te vroeg te plukken.

De doordragende aardbeien hadden hun eerste rijpe vruchten en dan de appels! Rode Mantet en Discovery, toch wel twee van mijn favorieten. Een lekkerder, geuriger appel dan de Rode Mantet is er bijna niet (al zal Bennie Giesen in de Museumtuin zo tien rassen aan kunnen wijzen die hij lekkerder vindt!) en de Discovery is in de winkel niet meer te koop (de Rode Mantet overigens ook niet) en de smaak van deze, bijna eerste zomerappels vind ik heerlijk. En nooit geen gedonder in de vorm van meeldauw, schurft en ander ongerief. Dat is bij de Rode Mantet wel anders maar ach, een appel die zo lekker smaakt en zo heerlijk ruikt vergeef je veel! De grootste en mooiste appels liggen op de fruitschaal te blozen en te geuren. Van de kleinere en aangepikte appel heb ik appelmoes gemaakt. En zo zijn we weer terug bij het begin.

Maar dit is echte appelmoes. Niet te fijn van structuur, wat kaneel en rozijnen er doorheen... Deze appelmoes gebruik je niet om de smaak van aardappelen en groenten te verbloemen. Ook niet om dunne diaree van je eten te maken. Deze appelmoes eet je omdat hij heerlijk smaakt en ruikt! Het hele huis geurde ernaar, net als vroeger toen ik nog kind was. Gek dat geuren zulke mooie jeugdherinneringen kunnen terughalen uit het verleden! Dat is óók een reden om in ieder geval een paar keer per jaar je eigen appelmoes te maken.

Deze zelf gemaakte appelmoes is beroemd binnen onze familie. Omdat de samenstelling qua appelrassen steeds anders is is de smaak telkens weer een (kleine, niet overdrijven) verrassing.

Met een beetje overleg kan ik moes maken tot de eerste rabarber geoogst kan worden. Ook die vindt gretig aftrek maar dat is weer een heel ander verhaal!

Peter Kouwenhoven.

Belangrijk

Abonnement en losbladig systeem

De adreslabel van dit nummer is tevens weer de nota voor het abonnement op Fructus voor het jaar 2012.

Rijkt u ons de hand en maakt u per omgaande dit bedrag over. U ontlast de administratie ermee, vriendelijk dank voor uw medewerking.

Vanaf nu stoppen we met het losbladsysteem, dus dit niet meer overmaken.

U vraagt zich af waarom: wij zijn bezig met een uitgebreid boek waarin alle rassen komen te staan die in de museumtuin staan zodat we het niet meer dubbel willen uitgeven. Zodra een en ander gereed is zullen we dit het eerste bekend maken in de Fructus zodat u het eerst geïnformeerd bent.

De adreslabel bij het eerste nummer Fructus van 2012 wordt weer uitgevoerd als abonnementskaart. Bewaart u hem aub goed, voor al uw bezoeken aan onze tuin, museum en activiteiten zoals Fruitshow, hebt u dan gratis toegang.

Fruitshow

Op veler verzoek organiseren we dit jaar de fruitshow ook op maandag 14 oktober. Hierdoor willen we tegemoet komen aan de wensen van velen die niet op de zaterdag of de zondag kunnen of willen om wat voor reden dan ook.

De oogst van dit jaar was weer goed zodat u een uitgebreid assortiment vruchten kunt bekijken en van vele rassen ook vruchten proeven.

Wij als bestuur en vrijwilligers zullen u graag verwelkomen.

Hiernaast een detail van een kijke van de vorige Fruitshow.

Fruitshows die bij ons steeds een andere opzet hebben.

Lectuur

Uitgegeven door de stichting, wilt u een of meerdere van deze werken toegestuurd krijgen. Maakt u dan het betreffende bedrag over op een onzer rekening nummers onder vermelding van de titel(s). Bij de aanschaf van meerdere titels kunt u de verzendkosten nemen van de titel met de meeste verzendkosten. U kunt deze ook verkrijgen bij uw bezoek aan de museumtuin of fruitshow. U bent dan uiteraard geen verzendkosten verschuldigd.

Verder zijn er tijdens de fruitshow nog enkele bijzondere, zeldzame en oude boekjes verkrijgbaar.

Bijzondere recepten:

Edy Riewald. Zesde geheel vernieuwde druk is klaar. Het boekje is uitgebreid met 28 bladzijden met nieuw geplaatste recepten. Prijs Euro 10,—. Inclusief verzendkosten Euro 13,—.

Kersen: Teelt en rassenoverzicht (Uitverkocht)

B.J. Giesen. Teelt van zoete kersen op zwakgroeiende onderstammen. Verder een rassenbeschrijving van zoete- en zure kersen. Hier staan 1718 kerserassen in beschreven met nog 1108 synoniemen. Nog steeds het boek en handleiding voor de teelt van zoete kersen welke teelt nog steeds opleeft. Prijs Euro 16,—. Incl. verzendkosten Euro 19,—.

Perenregister:

Peter Engelsman & Bennie Giesen. Er staan 3307 pererassen vermeld in het register. Daarnaast worden nog 2486 synoniemen genoemd. Verder een erg uitgebreide literatuurlijst en herkomst gegevens. Een exclusief standaardwerk. Prijs Euro 11,—. Incl. verzendkosten Euro 14,—.

Bestuivertabellen voor houtige fruitgewassen (Uitverkocht: indien u 5 euro overmaakt op ons gironummer ovv bestuivertabellen, wordt u het boekje als PDF-bestand toegemailed, mailadres vermelden)

Het boekje met bestuivertabellen bevat 154 kerserassen, 426 pererassen, 181 pruimerassen en 646 appelerassen en verder nog andere fruitsoorten. Prijs is Euro 12,—. Incl. Verzendkosten Euro 15,—.

Prunus, algehele revisie en benoeming nieuwe sectie Myrtifolia in het Ondergeslacht

Laurocerasus. *B.J. Giesen.* Het geslacht Prunus opnieuw ingedeeld. 400 Prunussoorten, 74 nieuwe combinaties, 82 zwart/wit afbeeldingen, 100 kleurenfoto's, 501 blz. Genaaid en harde kft met goudopdruk, luxe uitgave. Prijs is Euro 190,—, inclusief verzendkosten Euro 200,—.

Fruitbomen

Meer dan 1500 oude, nieuwe en bijzondere fruitrassen, te leveren in laagstam, halfstam vanaf 120 cm stamlengte, hoogstam vanaf 180 cm stamlengte, parasolbomen, Ballerinaboompjes, leibomen in velerlei (groot en klein) uitvoeringen enz.

Steeds meerdere honderden rassen op voorraad in appel, peer, pruim, kers, moerbeï, mispel, kweeper, walnoot, hazelnoot op stam en struik, sierappel, sierpeer, myrabolaan, mirabel, bessen, perzik, abrikoos, nectarine, amandel enz.

De grootste particuliere collectie van Europa op voorraad.

Ook diverse zwaardere bomen te koop in zowel laag- als hoogstam tot 15 cm in doorsnede.

Verkoop tot medio april elke woensdag- donderdag van 8.30 - 11.30 uur,

Van 15 oktober tot begin april ook zaterdag open van 8.30-13.00 uur, bij vriezend weer gesloten.

- Museumtuin 't Olde Ras - , Parallelweg Den Helder 1 te Doesburg

Gelegen pal aan de N 317 hoek N 338

Tel. 0651268802

Internet: www.tolderas.nl

Meidoorn

Herkomst en verspreiding

Meidoorn (*Crataegus* sp.) is een geslacht uit de rozenfamilie (*Rosaceae*). Het geslacht wordt ook wel haagdoorn of steendoorn genoemd.

Het zijn struiken of bomen die van nature in Europa, Noord-Amerika, Azië en Noord-Afrika voorkomen. Sommige soorten komen ook als boom voor.

De eenstijlige Meidoorn (*Crataegus monogama*) is een inheemse boom die in heel Europa, Noord-Afrika, Klein-Azië en de Kaukasus voorkomt. In Nederland groeit hij in de kustduinen, op oeverwallen langs de grote rivieren en in beekdalen op zand, leem en klei. Ook in bosranden is hij te vinden. Ook werd en wordt hij veelvuldig gebruikt in struiken als afscheiding tussen landbouw percelen.

Van het geslacht komen in Nederland twee soorten inheems voor.

Dit zijn de eenstijlige Meidoorn (*Crataegus monogyna*) en de tweestijlige Meidoorn (*Crataegus laevigata*). Er komt ook een soortshybride van de eenstijlige en tweestijlige Meidoorn in het wild voor, de *Crataegus x macrocarpa*.

Het geslacht omvat honderden soorten, waarvan er drie in Nederland voorkomen, zowel in het wild als aangeplant als sierboom. Daarnaast wordt de hybride *Crataegus x lavalleei* als sierboom aangeplant. Ook wordt de uit China afkomstige *Crataegus persimilis* als sierboom in Nederland aangeplant.

De tweestijlige Meidoorn (*Crataegus laevigata*) beperkt zich tot West- en Midden-Europa. Het is een boom van lichte bossen, bosranden, struiken en hagen van vruchtbare grond (leem en klei). In Nederland is hij echter zeldzaam.

De naamgeving van de wetenschappelijke naam van de Meidoorn slaat op de aard van het hout: **Crataegus** is een verwijzing naar het Griekse Krataios, wat stevig, sterk betekent.

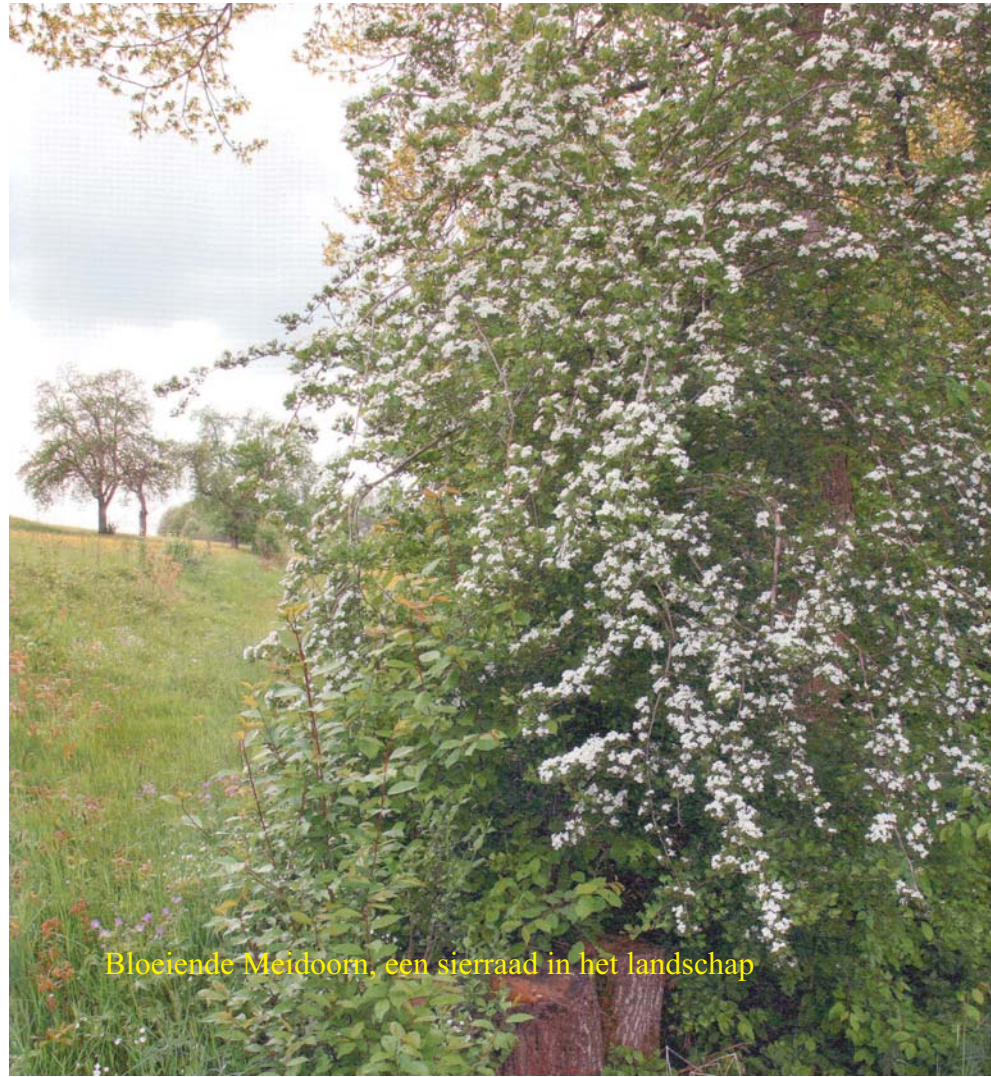
Het is een toespeling op het harde hout van de struik (vroeger werd een beulshakblok wel eens uit Meidoornhout vervaardigd).

Ook de soortnaam heeft bij deze beide Meidoornsoorten een Griekse verwijzing.

In *Crataegus monogyna* herken je het Griekse monos = alleen, eenstijlig.

In *Crataegus laevigata* zie je tweestijlig (het aantal stijlen per stamper).

In een andere Meidoornsoort (*Crataegus oxyacantha*) herken je het Griekse oxys = scherp en akantha = doorn, dus een plant met scherpe doorns.

Vele volksnamen kent de Meidoorn:

Deur, Deurnboom, Deurnbosch, Doorleer, Doorn, Doornage, Doornbeziën, doornboom, Doornhage, Gijbe, Haagappelboom, Haagbloemen, Haagdoorn, Hagebeam, Hagebeiers, Hagedeurne, Hagedoarn, Hagethoarn, Hakedoorn, Henkulle, Hègedeurne, Hiepdoorn, Jopenboom, Kermiskersen, Kurtsebeiers, Meibloemen, Meitakken, muldertje, Papekannekens, Peerdeweepen, Pikkebezen, Pullekens, Rooie Japenboom, Smeerpotje, Smoarbeibeam, Spelldoorn, Spillebezie, Spukdoorns, Stennbessen, Steendoorn, Stekelboom, Tuiteboom, Vetpotjes, Vretbeienboom, Wibbelken, Witte Doorn, Zwijnebeiers.

Let op de (mei-)doorns aan de takken.

De Meidoorn is zelfs als afscheiding te gebruiken.

Geschiedenis

De Meidoorn is sinds mensenheugenis een boom geweest met vermeende bijzondere krachten, die men met de nodige omzichtigheid moest benaderen.

Het omhakken van de boom zou ongeluk, of zelfs de dood tot gevolg hebben.

Meidoorn werd als een Heilige boom vereerd bij de Germanen, de Kelten, de Grieken en de Romeinen. Volgens een Teutoonse legende zou de Meidoorn ontstaan zijn uit een bliksemschicht, en daarom werd de heester vaak gebruikt voor begrafenisvuren, de kracht van de Heilige rook zou de overledene rechtstreeks naar de hemel brengen. In het oude Griekenland en

Rome gebruikte men de Meidoorn vooral bij huwelijksplechtigheden, bij de Grieken was de Meidoorn gewijd aan de Godin Maia, naar wie de maand mei is genoemd. In Christelijke tijden werd de boom ook gekerstend en gewijd aan Maria. Meidoorns staan dan ook vaak bij Mariakapelletjes. Net als andere doornige struiken werd van de Meidoorn gedacht dat hij de kracht had om bliksem en heksen te weren. In de kruidengeneeskunde werd het kruid al vroeg toegepast en beschreven, Dioscorides schreef Meidoorn voor bij buikloop en witte vloed bij vrouwen.

Plantbeschrijving

De bloemen van de roosachtigen zijn meestal mooi en vrij groot, en worden door insecten bestoven. De vruchten worden gegeten door vogels en zoogdieren, die daarmee zorgen voor de verspreiding van de zaden. Wat de Meidoorn betreft gaat het hier vooral om vogels. In het najaar zijn het vooral spreeuwen en vinken, en ook trekvogels die in die periode overtrekken. Kramsvogels en koperwieken die hier overwinteren voeden zich met de overgebleven bessen.

Bij heel wat soorten komen takdoorns voor als bescherming tegen dieren. Dit geldt 'zoals zijn naam al zegt' ook voor de Meidoorn.

(De 'puntige uitsteeksels' die uit een tak ontstaan zijn inderdaad 'doorns', terwijl uitsteeksels die uit een vervormde bladknop ontstaan 'stekels' zijn.) Voor alle Meidoorns geldt verder dat hun bloemen in vertakte bloeiwijzen staan. Ze hebben één tot drie stijlen, stampers.

De bast van alle soorten is aanvankelijk licht bruinigrij en glad, op latere leeftijd bruin en vol barstjes.

De Meidoornsoorten hebben een opvallende geur, die echter minder uitgesproken is bij de (gekweekte) vormen met dubbele bloemen.

Kenmerkend zijn de gedoornde takken, waardoor de Meidoorn sinds mensenheugenis als haagplant wordt aangeplant. Meidoornhagen vormen een ondoordringbare barrière en zijn de ideale nestplaats voor vogels.

De eenstijlige Meidoorn vinden we in rivierdalen en kalkhoudende duinen. Daar groeit hij als boom met een dicht vertakte kroon. De geur van de bloemen is wat onaangenaam. Hij werd ook vaak als veekering en windbreker geplant omdat het vee geen doornige struik lust en hij ook makkelijk te snoeien is.

Zijn bladeren zijn diep ingesneden, gekarteld en frisgroen glanzend. Ze

verschijnen in april tot mei. Kort daarna verschijnen de witte bloemtuiltjes.

De bladeren van de tweestijlige Meidoorn zijn minder diep ingesneden. Hij bloeit twee weken eerder dan de eenstijlige en zijn bloesem ruikt lekker. Zijn vruchten (de rode melige besjes) zijn wat groter dan die van de eenstijlige Meidoorn, peervormig met twee tot 3 pitten, terwijl de eenstijlige Meidoorn kleinere, ronde vruchtjes heeft met maar één pit.

Geen enkele Meidoornsoort is giftig.

Als ongesnoeide struik kan de Meidoorn 4-5 meter, als boom zelfs 10 meter hoog worden. De tweestijlige Meidoorn vinden we nog in de Achterhoek, Twente, Drenthe, Limburg en Noord-Brabant.

Als sierboom wordt van de tweestijlige Meidoorn het ras 'Paul's Scarlet' aangeplant. Deze heeft gevulde, rozerode

Crataegus prunifolia

Crataegus crus-galli

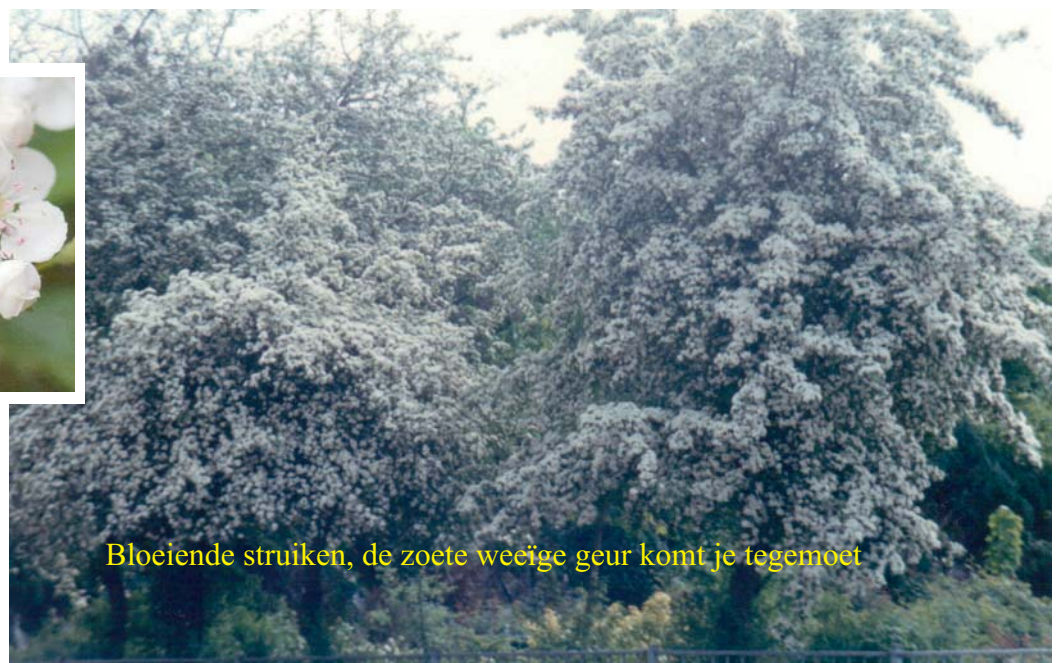
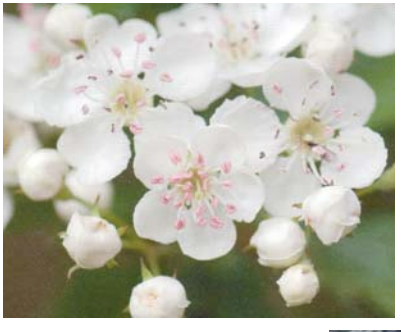
Crataegus laevigata 'Paul's Scarlet' 3

Crataegus laevigata

Crataegus laevigata

Bloeiende struiken, de zoete weeïge geur komt je tegemoet

bloemen maar vormt geen vruchten. Door de gevulde bloemen is deze Meidoorn minder gevoelig voor bacterievuur. De boom wordt tot 6 meter hoog.

De eenstijlige Meidoorn is een struik die vijf tot acht meter hoog kan worden. Soms worden boomvormen gekweekt. De bloesems bloeien in mei-juni, enkele weken later dan de *Crataegus oxyacantha*. Zoals de naam al zegt, heeft deze soort slechts één stijl, de vruchten hebben dan ook slechts één pitje. De meeldraden zijn violet van kleur. De kweekvormen hebben soms dubbele of rode bloemen. De dofrode vruchtjes, die in september-oktober rijp zijn, zijn bijna rond, en met lange lancetvormige kelkblaadjes gekroond. De struik draagt lange, rechte takdoorns. De soort is meer algemeen dan de tweestijlige, en wordt gevonden in bossen, houtwallen en in de duinen. Het areaal omvat behalve Europa ook West-Siberië en Noord-Afrika. De tweestijlige Meidoorn is wat kleiner dan de vorige soort en kan tot vier meter hoog worden. De takken zijn zwakbehaard en dragen doorns die tot 2.5 cm lang zijn.

Andere soorten

Over de wereld verspreid komen er een tweehonderdtal verschillende soorten Meidoorns voor. Het zijn meestal doornige struiken die over het algemeen tegen wat extremere omstandigheden bestand zijn. In onze streken komen behalve de één- en de tweestijlige Meidoorn ook nog volgende, al dan niet gekweekte soorten voor.

- **Crataegus calycina** (KoraalMeidoorn). Een zeldzame struik, voorkomend in het oostelijke rivierengebied in Nederland. Bij deze soort is vrijwel de gehele bladrand gelobd, en de insnijdingen van de lobben zijn puntig. Deze soort heeft geen geneeskrachtige waarde, net zo min als de volgende.
- **Crataegus crus-gali** (Hanedoorn). Een brede, goed vertakte struik, horizontaal uitspreidend. Bloeitijd mei, bloemen wit, met 15-20 bloemen in een bloeiwijze. Rode vruchten, bladeren omgekeerd eirond, niet gelobd, met gezaagde bladrand. Eén of twee, zeldzaam drie stijlen.
- **Crataegus pedicellata**. Langzaam groeiende struik, die op oudere leeftijd ongedoornd is. Bloeitijd mei, vruchten zeer talrijk, rood.
- **Crataegus pinnatifida**. Sterk groeiend, met meestal ongedoornde twijgen die geelbruin van kleur zijn. De bladeren zijn aan beide kanten op de nerven behaard, gelobd en vrij diep, onregelmatig gezaagd. Bloeitijd mei-juni. Vruchten rood met witten punten en 4-5 stenen, iets peervormig. Blad verkleurd mooi rood in de herfst.
- Verder komen er nog erg vele soorten en kruisingen voor die over de gehele wereld verspreid zijn.
-

Teelt en Oogst

Zowel de één- als de tweestijlige Meidoorn kunnen uit zaad vermeerderd worden.

Wel duurt het vrij lang voor de zaden kiemen, soms tot ruim twee jaar.

Meestal slaat men het zaad direct na rijping gedurende anderhalf jaar in vochtig zand op, buiten doch vorstvrij (stratificatie).

De cultuurvormen worden geënt op de onderstam van **Crataegus monogyna**.

De boom vormt immers normaal een penwortel, waardoor hij na verplanten nog moeilijk aangroeit.

De Meidoorn is niet kritisch ten opzichte van de bodem. Toch mag deze niet te droog zijn.

Het is zelfs niet bezwaarlijk als de bodem in de winter wat nat word.

De Meidoorn heeft een voorkeur voor een enigszins kalkrijke grond, die niet té arm is.

Op zeer droge en arme gronden kan men wel Meidoornheggen aanplanten, maar bomen en solitaire struiken doen het daar minder goed.

Op een plek in volle zon zal de Meidoorn het meest uitbundig bloeien.

Van de Meidoorn worden zowel de bladeren, de bloesems als de vruchten gebruikt.

De bladeren verzamelt men in de voorzomer (mei-juni).

Ze worden in het donker gedroogd.

De bloemen kan men in mei en juni oogsten, als ze net ontloken zijn.

Ze moeten voorzichtig in het donker gedroogd worden, bij een niet te hoge temperatuur (niet boven 35°C).

De bloempjes die tijdens het droogproces bruin verkleuren verwijdt men.

De geheel rijpe, rode vruchtjes kan men van half september tot half november plukken.

Ze worden eerst in de schaduw gedroogd, daarna bij matige kunstmatige hitte.

Hierbij kan het aangewezen zijn om het velletje te kneuzen opdat het droogproces sneller zou verlopen.

Meidoorn vruchten

Meidoorn vruchten

Meidoorn vruchten

Gebruik

Delen van de plant van Meidoorns bevatten belangrijke inhoudstoffen. Zowel blad, bloesem en vrucht zijn voor verschillende dingen goed te gebruiken, hedendage wordt dit niet meer zoveel gedaan maar de belangstelling komt terug voor dit gewas.

Bladeren:

- meerdere flavonoïden, waaronder vitexine, vitexine-4-rhamnoside, quercetine en quercetine-3-galactoside, ursol- en oleanolzuur, purine-derivaten, choline en acetylcholine, organische zuren, waaronder 2-fenylchromoon derivaten catechinelooistof.

Bloesem:

- meerdere flavonoïden, waaronder vitexine, vitexine-4-rhamnoside, quercetine en quercetine-3-galactoside, ursol- en oleanolzuur, purinederivaten, choline en acetylcholine, organische zuren, catechinelooistof, etherische oliën, met name anijsaldehyde, waarvan de karakteristieke geur vooral in zonlicht opvalt, amines, trimethylamine, fenylethylamine, o-methoxyfenylmethylamine en tyramine.

Vrucht:

- flavonoïden, waaronder vitexine, vitexine-4-rhamnoside, quercetine en quercetine-3-galactoside, triterpeenzuren, fruitzuren, vette olie, vruchtsuikers, caroti-noïden, anthocyaan-kleurstoffen, tannines, vitamine B en C.

Meidoornbloemen en gedroogde

De jongeren maken van de vuurrode bessen leuke armbandjes.

Overig gebruik en recepten

Je kan de bloeiende toppen gebruiken voor de thee of tinctuur, maar ook de bessen. Men kan dit kruid vrij lang gebruiken. Bij acute situaties zoals bij angina pectoris of hartkloppingen dan de acute dosis, elke 10 minuten 10 druppels. Meidoorn kan goed samen gebruikt met reguliere middelen tegen dezelfde klachten, een zeer veilig middel.

De werkzaamheid van Meidoorn kan tot drie maanden op zich laten wachten.

Meidoorn laat zich makkelijk combineren met andere kruiden die specifiek werken op de bloedsomloop zoals Maretak, Hartgespan, Citroenmelisse, Lindebloesem, Duizendblad, Lavendel, Passiebloem en Herderstasje.

Het gebruik van Meidoorns voor hagen gaat ver terug in de geschiedenis, waarschijnlijk tot in de bronstijd.

De Romeinen plaatsten gevlochten Meidoornhagen rond hun nederzettingen. Dit werd in heel Europa toegepast tot de uitvinding van de prikkeldraad aan het einde van de negentiende eeuw.

Zeker driekwart van de oude Meidoornbeplantingen zijn in de vorige eeuw verdwenen.

Het hout van de Meidoorn is hard en werd gebruikt voor fijn snijwerk, wandelstokken, egtanden en kamraderen in molens.

Medicinaal bereid diende hij voor de behandeling van hartkwalen en nierstenen.

De thee van de bloesem zou helpen bij te hoge bloeddruk.

De melige bessen werden sinds de oertijd niet alleen door vogels, maar ook door mensen gegeten en dienden tijdens de Eerste Wereldoorlog als koffiesurrogaat.

Sinds de 16e eeuw wordt de Meidoorn als medicinaal gebruikt om de bloedsomloop te stimuleren.

Deze werking komt onder meer door de inhoudsstof rutine: deze stof is wetenschappelijk bekend om z'n vermogen om blauwe plekken te voorkomen. Bovendien helpt Meidoornthee om de cholesterol te verlagen.

Op sommige plaatsen in Engeland worden Meidoornknoppen nog steeds gebruikt in een hartig gerecht met niervet:

Rol een lange, lichte niervetkorst dun uit en leg daarop de groene knoppen van de Meidoorn en heel dun gesneden

bacon. Rol de korst op, strijk de naden glad en stoom het minimaal een uur.

Tinctuur bij slapeloosheid en duizelingen: 1 gr gedroogde bloemen en vruchten in 20 ml 70% alcohol laten trekken. Na een week filtreren en de likeur bewaren in een fles met druppelkurk, neem 40 druppels voor het slapen gaan.

Thee bij een onregelmatige hartslag: een weinig Meidoornbloesem op een kopje kokend water.

Thee bij hartkloppingen: 19 gr Meidoornbloesem, 10 gr boragebloemen, 10 gr citroenmelisse, 10 gr munt, 10 gr passiebloem, 5 gr bloemen van het Lelietje van Dalen en 5 gr wijnruitbloemen op een liter kokend water een half uur laten trekken, zeven en lauwwarm drinken, een kopje 's ochtends en een kopje 's avonds.

Thee bij baarmoederkramp: één theelepel Meidoornbloesem op een kopje kokend water wanneer nodig.

Lekkere theemelange: gelijke delen Meidoornblaadjes, Salie, Citroenmelisse en de bladeren van de Zwarte Bes.

Meidoorn wordt wel de “valeriaan van het hart” genoemd. Inderdaad heeft de plant een duidelijke cardiotonische werking, ze werkt actief in op de hartzenuwen en doet het hart daardoor krachtiger doch rustiger kloppen.

Bovendien is er een positief effect op de coronairen en op de hartspiercellen.

Bereidingen op basis van Meidoorn worden gebruikt bij “ouderdomskwalen” van het hart, als de hartfuncties verminderen en problemen optreden ter hoogte van de kransslagaders.

Maar ook bij niet-leeftijdsafhankelijk hartklachten wordt Meidoorn gebruikt, zoals bij bepaalde ritmestoornissen, hartzwakte na infectieziekten of overbelastingsklachten.

In de nabehandeling van een hartinfarct wordt ook van Meidoorn gebruik gemaakt.

Behalve bij ‘objectieve’ hartklachten is Meidoorn ook effectief bij subjectieve stoornissen als prikkelbaarheid en angst, alsook bij menopauzeklachten en klachten van neurovegetatieve instabiliteit (met angst, duizeligheid en oorsuizen).

Soms wordt Meidoorn aanbevolen bij hoge bloeddruk, maar soms kan Meidoorn de bloeddruk juist verhogen. Een zorgvuldige controle is dus aangewezen.

Ook de Chinese kruidengeneeskunde maakt bij deze problemen gebruik van Meidoorn.

Meidoorgelei

Was 1 kg meidoornbessen, snijdt 500 gram moesappels klein en kook dit alles zachtjes net onder water in 2 uur. Zeef het en weeg het sap. Aan het sap wordt het gelijke gewicht aan suiker toegevoegd en wordt het weer aan de kook gebracht.

Afschuimen, in potten doen en deze goed afsluiten.

Geschiedenis en Folklore

De Meidoorn is al van oudsher een boom waaraan uitzonderlijke krachten werden toegeschreven, en werd zowel bij de Germanen, de Kelten, de Grieken als de Romeinen als een heilige struik vereerd.

In Griekenland was de Meidoorn aan Maia, de Godin van de meimaand toegewijd. In Griekenland en Rome had de Meidoorn een rol bij huwelijken: Het hout werd voor toortsen gebruikt, en de bloesems werden in kransen gevlochten.

Bloeiende Meidoornhagen in Zuid Limburg

In sommige streken in Frankrijk tot recent nog Meidoorntakken boven het wiegje van een pasgeborene werden gehangen, zou hier nog een overblijfsel van kunnen zijn.

De Romeinen wijdden de Meidoorn aan Cardia, de beschermgodin van de huisdrempels. Men hing daartoe een Meidoorntak aan de huisdeur of verbrandde er een als rokofter bij de ingang.

Ook dit gebruik zou in heel wat streken van West-Europa nog lange tijd hebben voortgeleefd.

Een Meidoorntwijn bij de deur van de hoeve zou heksen verjagen.

In Duitsland diende de Meidoorn om de melk tegen beheksing te beschermen, en in andere streken beschouwde men de struik als een bescherming tegen blikseminslag.

Heilige plaatsen werden vaak omringd door Meidoornhagen.

Zo heeft men doornhagen aangetroffen rond hunebedden, oude Germaanse offerplaatsen en heilige bomen.

In Eisenkappel, Karintië (Oostenrijk) is een kerk die nu 'Maria Dorn' wordt genoemd, maar vroeger 'Unsere Liebe Frau im Dornach' werd genoemd (Onze Lieve Vrouw in de Doornhaag).

Meidoorn wordt al heel lang gebruikt om de vruchtbaarheid te bevorderen. Het wordt veel gebruikt in huwelijksrituelen, vooral als het huwelijk in de lente plaatsvindt.

De bladeren worden vreemd genoeg gebruikt om de kuisheid te bewaren, men kan de bladeren in bed plaatsen voor dit doel.

In een sacht gedragen tijdens een vistrup geven ze een goede vangst.

Tevens zorgt het voor geluk en blijheid voor de depressieven.

Meidoorn beschermt tegen de bliksem en boze geesten.

Het beschermt het huis tevens tegen stormen.

De Romeinen plaatsten ook Meidoorn in de wiegjes van kinderen om ze tegen boze bezweringen te beschermen.

In het verleden bevatten de meeste heksentuinen wel een Meidoorn.

Symboliek, volksgebruik en mytologie

De Meidoorn is het symbool voor lente, bloei, vruchtbaarheid, maagdelijkheid en seksualiteit.

Samen met de verwante sleedoorn is hij ook zinnebeeld voor tweedracht (de doornen). Wanneer de Meidoorn bloeide, werd bij de Kelten gehuwd.

Door takken van de Meidoorn aan hun huis te bevestigen, weerden de Germanen spoken en kwade geesten. In Frankrijk wordt de Meidoorn ook noble épine genoemd, omdat men geloofde dat de doornenkroon van Jezus van Meidoorntakken gevlochten was.

In Duitsland bestreed men koorts met thee van de eerste Meidoornbloesem.

Als de Meidoorn veel bloesem heeft, voorspelt dat een rijke korenoogst.

Veel rode bessen in het najaar duiden op de komst van een strenge winter.

In de Mytologie betekenis wordt de Meidoorn aangeduid als volgt:

Geslacht:	Mannelijk
Planeet:	Mars
Element:	Vuur
Goden/Godinnen:	Maia, Cardea, Flora, Hymen, Maria
Krachten:	Vruchtbaarheid, Kuisheid, Vismagie, Geluk

Een ouderwetse boomgaard

Het bos met zijn hoog oprijzend kronendak, vormt een biotoop waarin de derde dimensie wel zeer nadrukkelijk aanwezig is; dat schept de voorwaarden voor een rijke structuur.

Een hooiland strekt zich hoofdzakelijk in het platte vlak uit, en hier zijn horizontale patronen dan ook meer bepalend.

Een ouderwetse boomgaard is echter een goed gelukte kruising van beide: hier wordt een buitengewoon rijk geschakeerde ruimtelijke structuur aangeboden, zowel in horizontale als verticale richting. Waarin voor talrijke soorten planten en dieren zeer uiteenlopende oecologische behoeften kunnen worden bevredigd.

In het traditionele cultuurlandschap grenst het akkerland vaak niet onmiddellijk aan de dorpen of de losse boerderijen. Het eigenlijke woongebied wordt in eerste instantie omgeven door een brede gordel van boerentuintjes, in gunstige gevallen elk voor zich al een toonbeeld van diversiteit op kleine schaal. Daar buiten ligt dan gewoonlijk nog een losse krans van kleine boomgaarden, en pas dan komt men via de boerenweggetjes in het eigenlijke akker- of grasland.

In gebieden met commerciële fruitteelt wordt tegenwoordig meestal gewerkt met dicht opeen geplante, laagstammige fruitrassen- ooftboompjes die op een traag groeiende onderstam werden geënt en nauwelijks meer een echte kroon ontwikkelen. Deze rijenaanplant is in economisch opzicht zeer rationeel, omdat onderhoudswerkzaam-

Wat een nostalgische schoonheid, schapen grazend onder hoogstamkersenbomen; laat dit behouden blijven.

Locatie: nabij Moerslag-Libeeek bij Sint Geertruid in Zuid Limburg.

Moderne laagstamboomgaard

*Enkele ouderwetse hoogstamboomgaarden: wat een
schoonheid en een paradijs voor flora en fauna.*

heden, bespuitingen en ook de oogst zeer gemakkelijk zijn uit te voeren.

Vroeger gebruikte men echter hoogstammige vruchtbomen met een grote kroon en een stamhoogte van minstens 160 cm. Men plantte ze ver uiteen in rijen of verdeelde ze losjes over het cultuurlandschap, vooral in hooilanden. Hier konden alle vruchtbomen zich ontwikkelen tot volgroeide individuen met grote afgeronde kronen, en aldus vormden zij markante elementen in het landschap.

De esthetische waarde van deze ouderwetse boomgaarden moet niet worden onderschat. Hun spectaculaire bloei in het voorjaar, de lommerrijke omstandigheden die zij in de zomer opriepen, de vruchtenlast die zij in de herfst torsten, het waren allemaal accenten die het landschap zeer aantrekkelijk maakten, en die helaas in het agrarische steppeland-schap van tegenwoordig geheel ontbreken.

Elke boom is een biotoop.

Een ouderwetse boomgaard ziet er niet alleen mooi uit, maar vormt bovendien een buitengewoon rijke en bijna door niets te vervangen leefomgeving. De etage-opbouw van zo'n boomgaard van de wortelhorizon der grassen tot hoog in de toppen van de vruchtbomen, schept dekkings- en vestigingsmogelijkheden voor een verbazende hoeveelheid aan organismen met een reeks van uiteenlopende biotoopeisen. Afgezien van de permanente bewoners vindt men in ouderwetse boomgaarden nog talrijke bezoekers uit naburige biotopen.

Een complete lijst van alle hier voorkomende soorten zou vele tientallen pagina's in beslag nemen. Een kleine greep uit de verscheidenheid moge voldoende zijn om de rijke orkestratie van het leven in een boomgaard te verduidelijken.

Hier leven bijvoorbeeld bijzonder veel vlinders. Men ziet er uiltjes, spanners zoals de Grote wintervlinder, wespvlinders, spinners zoals de Ringelrupsvlinder, nachtpauwogen en kleine pages.

Hier leeft ook de rups van het uiterst zeldzaam geworden Geaderde witje en van de Grote vos, die ook al tot de meest bedreigde soorten van onze inheemse fauna behoort.

Naast vlinders delen ook talrijke keversoorten hier hun woonplaats met elkaar. Op een enkele vruchboom kunnen junikevers, groene snuitkevers, prachtkevers, lieveheersbeestjes, poppenrovers en diverse soorten boktorren leven.

Grote poppenrover

Klein geaderd witje

Paapje

Grote vos

Ook de andere verwantschapskringen van de eindeloos gevarieerde insectenwereld hebben hun vertegenwoordigers in en rond boomgaarden.

Roofwantsen, zweefvliegen, wespen, galmugjes, spinmotten: deze biotoop onderhoudt de meest verschillende consumentengroepen. Dan hebben we het nog niet gehad over de talrijke soorten spinnen die hier voorkomen, van de roofmijt tot de langpootspin.

Een paradijselijk eiland.

Met het leger van geleedpotigen en hun jeugdstadia is de inventarislijst der soorten echter nog lang niet compleet.

In een extensief gebruikte boomgaard leven vanzelfsprekend ook talrijke vogelsoorten. Zo broeden hier mezen, boomklevers, boomkruipers, roodstaarten en grauwe vliegenvangers. Ze bouwen hun nesten graag in de door rotting uitgeholde takken en stammen. Los tussen de takken hangen de nesten van de vinken, groenlingen, spotvogels, puttertjes en staartmezen. Op de grond, beschut in hoge kruidenruigten, broeden roodborstjes, boompiepers, tjiftjafs, tuinfluiters en paapjes.

Niet alleen vogels, maar uiteraard ook vleermuizen hebben waardering voor de rijkdom aan insecten in de boomgaard, terwijl zevenslapers en hazelmuizen meer tot de afwisselende eters behoren, die in de herfst ook een beetje helpen bij de oogst van vruchten in de ooftuin.

Al van meet af aan hebben oecologen er met nadruk op gewezen, dat de ouderwetse boomgaarden tot de weinige door mensen geschapen biotopen behoren die met enig succes de alarmerende achteruitgang van de soorten kunnen tegengaan. Vergeleken met de intensief geëxploiteerde agrarische steppe vormt een ouderwetse boomgaard met haar hoogstammige vruchtbomen en de extensief gebruikte kruidenondergroei als het ware een paradijselijk eiland. Zulke boomgaarden zijn belangrijke knooppunten in het toch al veelal te wijdmazige netwerk van meer natuurlijke landschapselementen dat nog resteert, en waarin dan ook tegelijk dozijnen dieren en planten te vinden zijn die voorkomen op de Rode Lijst van bedreigde soorten. Zulke in oecologisch opzicht uiterst waardevolle eilanden moeten in het cultuurlandschap dan ook behouden blijven. Dus, als het even kan, laat ons dan een paar appelbomen planten- of beter nog een paar dozijn.

Het 'Olde Ras' virus

Druk van het zakenleven en herstellend van de crisis, heb je regelmatig een dosis rust nodig. Lopend door de tuin en zittend aan de vijver, krijgt het leven het nodige relativerends.

Van professie psycholoog, maar met 'roots' uit degelijk Brabants boerenkomaf, trekt als vanouds de boomgaard. Uiteraard had ik tantes in het nonnenklooster. Ik herinner me nog de grote boomgaard in Haps waar zij verbleven. We hadden ook familie in Duitsland, mét enorme boomgaarden. Het was altijd feest, met of zonder boomgaard. Het zal wel de reden zijn dat ik blij wordt 'tussen de bomen'. Met een stadstuin van zo'n 600 meter kwam het ene na het andere boompje. Lid geworden van het 'Olde Ras' en dus veel lezend over leibomen en hoe daar mee om te gaan. Enkele mooie appels, een peer, dat was het begin. Eén peer is te weinig, een tweede aangeplant, helaas met bloeiperiodes die niet op elkaar aansloten. Inmiddels is de gehele omheining en het groentetuintje bezet met leibomen, peren, appels, pruimen en een perzik en nectarine. Het is inmiddels lente en een feest om elke dag naar huis te gaan. Kijkend naar de bloesem, de bijtjes (buurman heeft een korf) en of de bestuiving al gelukt is. Heb voor alle zekerheid ook nog maar een kwastje gehanteerd, wil nog eindelijk een Williams Bon Chrétien zien groeien. Beetje snoeien en beestjes verwijderen, wat kan een mens snel gelukkig zijn! Van het een komt het ander. Aan de waterkant van Harderwijk woont een vriend in het monument 'Vanghentoren'. In zijn tuin staat de enige overgebleven Present van Harderwijk, een kruising tussen Notarisappel en Present van Engeland. Fantastische appel, maar helaas wegkwijnend. Hebben we dus onlangs gered! Enkele takjes verblijven nu bij het Olde Ras om geënt te worden. Voor alle zekerheid heb ik ook een paar takjes naar de polder gebracht, naar een professioneel bedrijf. Ik ben nu ineens de trotse bezitter van 8 miniboompjes, die we met zorg groot gaan brengen om daarna adoptieouders te vinden. Ik voel me een soort vader, zit elke dag even op de knieën om te kijken of er al wat 'beweegt'.

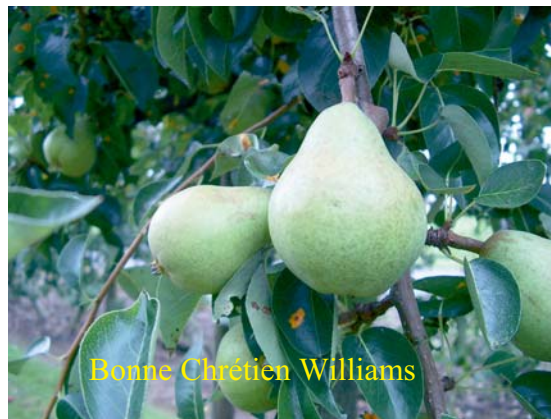
Mijn vrouw vraagt zich af of het nog wel goed met me komt.

Perebloesem; zullen het allemaal peertjes worden?

Rede Williams

Bonne Chrétien Williams

TEKST: RENÉ MAAS; FOTOGRAFIE: BENNIE GIESEN 2011 ©

Van bloem tot vrucht

Bijen, hommels en andere insecten zijn goede helpers die ervoor zorgen dat wij een rijke oogst aan fruit aan onze bomen krijgen.

Elk jaar in de lente hullen zich onze fruitbomen in een grote wolk van bloesem die ons soms

de adem doet benemen, een schouwspel van bloemen die als een wolk van dansende elfjes door de bomen spelen.

Maar we zijn er nog niet, de bloemen moeten nog bestoven worden om te kunnen uitgroeien tot heerlijk fruit. We benodigen helpers om het manlijke stuifmeel op het vrouwelijke deel van de bloemen te brengen om deze te laten uitgroeien tot fruit. En dan vaak het liefst stuifmeel van andere rassen dat we nodig hebben om tot goede bevruchting te komen.

De wind zal ons daarbij beperkt helpen, maar de belangrijkste zijn toch de bijen, hommels (in steeds meerdere mate) en andere insecten zoals wilde bijen, zweefvliegen enz.

Waarom bezoeken deze insecten toch massaal onze fruitbloesem?

Insecten bezoeken bloemen door hun geur, kleur en grootte van de bloemen. Op hun zoektocht naar voeding beroeren zij de bloesem, stuifmeel van die bloemen kleef dan tegen hun lichaam en nemen die stuifmeelkorrels dan mee naar de volgende bloemen die dan tegen de kleverige (de natuur heeft ook overal voor gezorgd) stampers aankomt.

De in de stuifmeelkorrels aanwezig zijnde spermacellen vinden dan hun weg naar het binnenste van de bloem (eicel wordt door bevruchting zaadbeginsel) en de bestuiving is dan meestal geschied.

Bijenkasten in een landelijke boomgaard

Bezige hommelmel

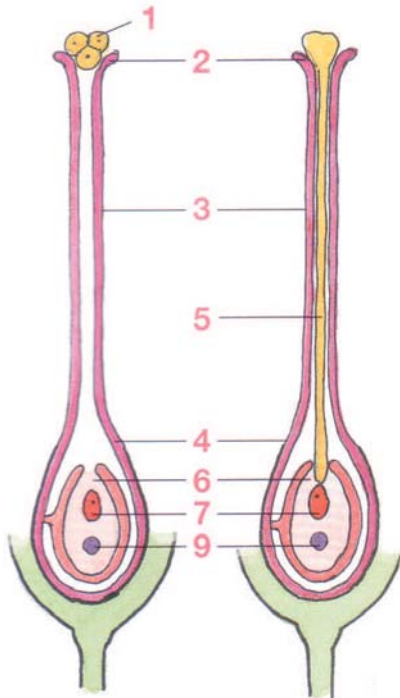

Bezige bij

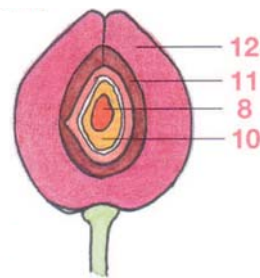

Er kunnen zich meerdere zaadbeginsels vormen (zie meerdere zaden in appel en peer). Gelukkig worden niet alle bloemen bestoven, het zou teveel worden voor de boom. Bij appel en peer worden zo'n 10 tot 20 % van de bloemen bestoven, bij kers en pruim tot zo'n 25 % en dat is dan soms al veel te veel. De natuur reageert hierop met de junival, omstreeks juni vallen vele vruchtjes die niet of slecht groeien van de boom. In deze afgevalen vruchtjes zitten dan meest slecht gevulde klokhuizen.

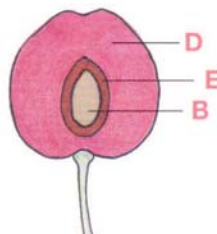
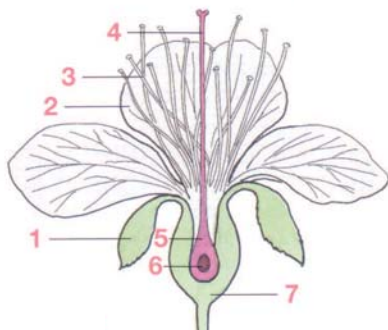
Bevruchting van de kers.

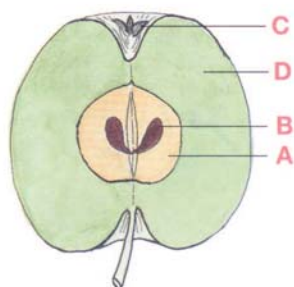
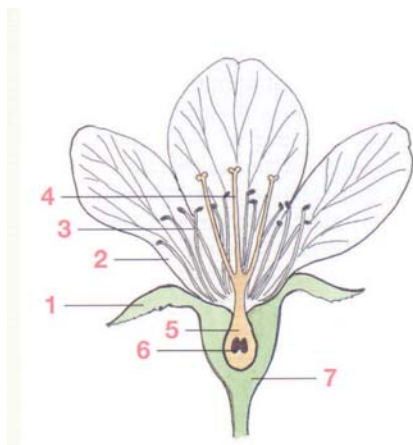
- 1 - stuifmeelkorrels
- 2 - stempel
- 3 - stijl
- 4 - vruchtknop
- 5 - stuifmeelbuis groeit tot in de vruchtknop
- 6 - zaadbeginsel
- 7 - eicel
- 8 - embryo
- 9 - embryokern
- 10 - voedingsweefsel
- 11 - zaadschil
- 12 - vruchtvlees

Bloem en vrucht van de kers

- 1 - kelkblaadjes
- 2 - kroonblaadjes
- 3 - meeldraden
- 4 - stamper
- 5 - vruchtknop
- 6 - zaadbeginsel
- 7 - bloembodem
- B - zaadje
- D - vruchtvlees
- E - zaadschil (harde bast)

Bloem en vrucht van de appel

1	- kelkblaadjes
2	- kroonblaadjes
3	- meeldraden
4	- stamper(s)
5	- vruchtknop
6	- zaadbeginsel
7	- bloembodem
A	- klokhuis
B	- zaden
C	- bloemrestant (kelkblaadjes)
D	- vruchtvlees

Ze zijn allemaal uit het bakje gevallen.

Bij Ritthem is mijn volkstuin. De boer waar ik altijd aardappels kocht stopte er mee en toen kon ik een lapje grond (1 ha) van hem kopen. Een buurjongetje van 5 kwam kijken met zijn vader en toen we langs het aardbeieveldje kwamen zei hij: "Kijk papa, ze zijn allemaal uit het bakje gevallen."

Sommige kinderen weten weinig van de natuur realiseerde ik me. Toen ik 70 jaar geleden op de basisschool zat konden we een schooltuintje huren. Een gepensioneerde plantsoen werker had daar de leiding. Je mocht eens in de week komen. Hij deed dan aan een klein groepje kinderen voor hoe je wortels, radijsjes, spinazie en zo zaait. De oudste kinderen mochten een paar zonnebloemen zaaien en als je met vakantie ging moesten je vriendjes de tuin onkruidvrij houden. Die tuin was niet erg groot: 10 meter lang en 1 meter breed.

Nu ik met pensioen ben (ik was docent Engels) mis ik die kinderen toch wel een beetje en daarom heb ik ze uitgenodigd op mijn volkstuin.

Groep 4 telde 26 kinderen en ze kregen de opdracht een letter van het alfabet te tekenen op een bordje. Die heb ik toen opgehangen aan de bomen, bloemen en struiken in de tuin.

Ze kregen een opdrachtenblad met daarop een korte beschrijving en een tekening van al die struiken, bomen en planten en ze moesten er naast de letter invullen.

Toen ze klaar waren mochten ze nog een klein kampvuurtje maken.

Ik vermoed dat ze die middag wat hebben geleerd, in ieder geval plezier gehad evenals de moeders die ze hadden gebracht.

De inker had een bijenkast waar aan de achterkant een raampje was en als je de klep opzij deed kon je de bijen in de kast aan het werk zien. Het was juni en dus waren de appels nog niet rijp en in hun evaluatie opstel schreven ze: we komen graag nog eens terug in september want dan zijn de appels rijp. Die uitdaging heb ik aangenomen en in een uur tijd hadden ze 50 kg appels verzameld en die hebben we toen op het schoolplein tot pulp gemalen en uitgeperst.

Ze hadden nog nooit zulk lekker appelsap gedronken.!

Deze zijn wel in het bakje gevallen!

Leibomen

In onze serie waarin we leibomen in verschillende vormen uiteenzetten, behandelen we ditmaal de V-vormige haag.

De V-vormige haag leent zich bijzonder goed voor om een afscheiding op erf, perk, perceel of wat u maar wilt te maken. De takken kruisen elkaar bij dit systeem en zal een mooie wand van fruittakken gaan vormen.

Hoog of laag al naar u wilt.

Neem voor sterker groeiende rassen aan plantafstand van zo'n 60 cm van elkaar, bij zwakker groeiende rassen nemen we een 40 cm tussen de bomen. Voor sterker groeiende rassen nemen we een wat sterker groeiende onderstam, voor zwakker groeiende rassen nemen we een zwakker groeiende onderstam.

We kunnen de stam van de bodem tot de eerste vertakking kort nemen (zo'n 30 – 40 cm) maar ook goed een langere afstand, ook hier wat u maar wilt. Een hogere afstand zal natuurlijk wel wat moeilijker te onderhouden zijn, u moet dan met een ladder werken.

V-vormige hagen zijn, vooral in de lagere vormen, eenvoudig te onderhouden en geven een mooie afscheiding die prachtig zal tonen in de bloeitijd en later u van fijn fruit voorzien. Ook een volwassen V-vormige haag is een lust voor het oog.

In principe zijn alle fruitsoorten in deze vorm aan te planten maar zoals met alle leibomen zijn pitfruitsoorten zoals peren en appels eenvoudiger te vormen dan kers, pruim of steenfruit.

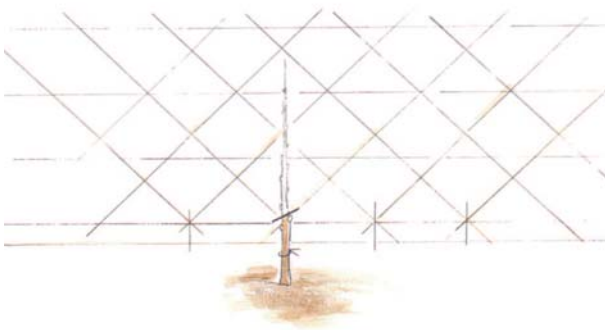
De V-vormige haag laat zich vrij snel vormen, na 6 – 7 jaar zult u reeds een hoogte van ruim 2 meter hebben bereikt (bij een begin stamhoogte van 40 cm). Na 3 jaar zullen zich al de eerste vruchten gaan vormen.

Zoals met alle leibomen zal ook de V-vormige haag een ondersteuning nodig hebben. Het is raadzaam om op geregelde afstand een sterke paal te plaatsen zodat de bomen niet omwaaien bij sterke wind of storm.

U kunt hiervoor om de 5 – 10 meter een houten, of betonnen paal plaatsen waartussen u sterke draden spant om de 40 – 60 cm. Aan deze draden bevestigd u schuin tonkinstokken die ook weer om de 40 – 60 cm vast gemaakt worden.

Bevestig een en ander stevig dan krijgt u later het mooiste resultaat.

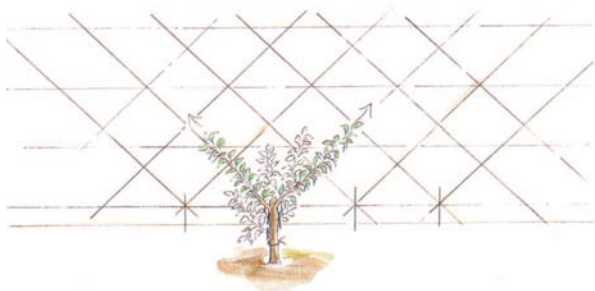

In het eerste jaar in de winter van het planten wordt de éénjarige veredeling op 35 - 40 cm ingekort op twee naar buiten wijzende ogen.

Het u veredelingen die al zijn vertakt is er wat voordeel zodat u twee naar buiten wijzende scheuten die op die hoogte zitten, gelijk kunt aanhouden.

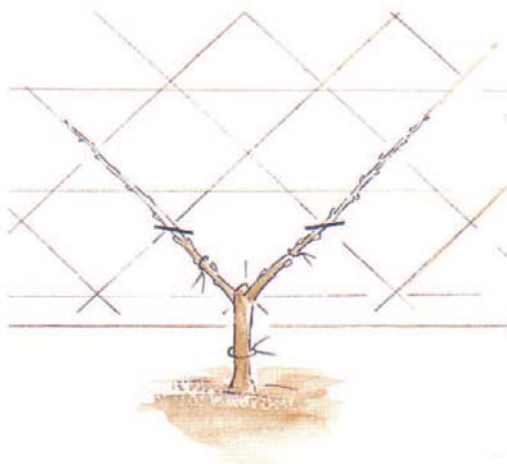
De onderste draad geldt hierbij als leidraad om de hoogte te bepalen.

De tonkinstokken worden zo bevestigd dat de kruising van deze tonkinstokken gelijk achter de stam van de geplante boom zit, dit om de zijscheuten van de V-haag zich mooi aan die stokken kunnen worden bevestigd. Hierdoor krijgen we een gelijk gevormde V-haag (zie ook de tekening hiervoor).

In de nu volgende zomer als de uitgelopen scheuten zo'n 25 - 30 cm lang zijn worden deze lichtjes maar voldoende stevig aan de tonkinstokken bevestigd. Doe dit met buisband die uitrekken kan zodat de scheuten niet afgekneld kunnen worden.

Andere groeiende scheutjes worden geheel verwijderd. Eventueel kunt u enkele scheutjes aanhouden voor eventuele vervanging als de goede scheuten beschadigd of door andere oorzaken stuk gaan. Later kunnen deze aan het eind van de zomer alsnog verwijderd worden. Bij verdere groei van de scheuten in dit seizoen worden deze nog weer opnieuw aangebonden.

In het tweede jaar in de winter worden de scheuten ingekort tot zo'n 35 cm lengte op een naar buiten wijzend oog.

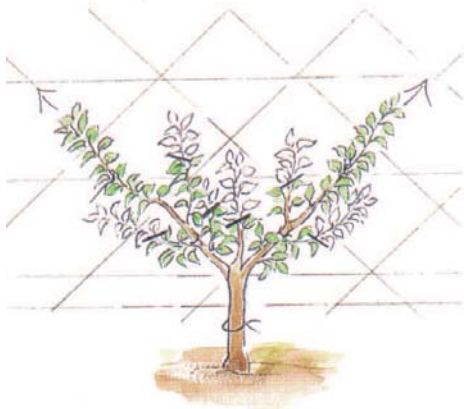
In de zomer worden de nu uitgelopen scheuten weer opnieuw aangebonden als deze weer een 25 cm gegroeid zijn.

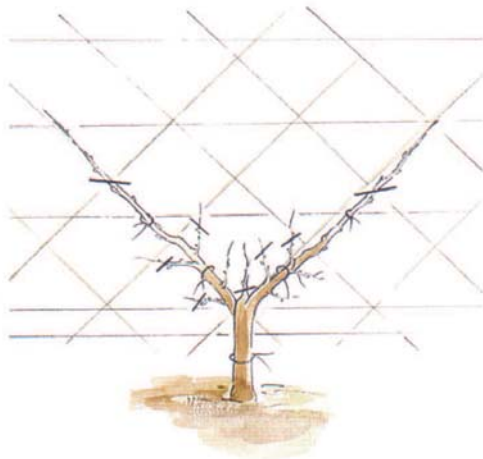
Andere scheutjes worden getopt op ca 6 blaadjes, kortere scheutjes worden niet getopt.

De V-vormige scheuten zullen nu de scheuten kruisen van de naast groeiende boom.

U kunt nu de scheuten vóór of achter de naast gelegen scheut plaatsen, houd de gelijke bevestiging aan.

Dus bv de rechter scheut achter de naastgelegen en de linker scheut bv vóór de naast gelegen scheut. Zo krijgt u een homogeen geheel later.

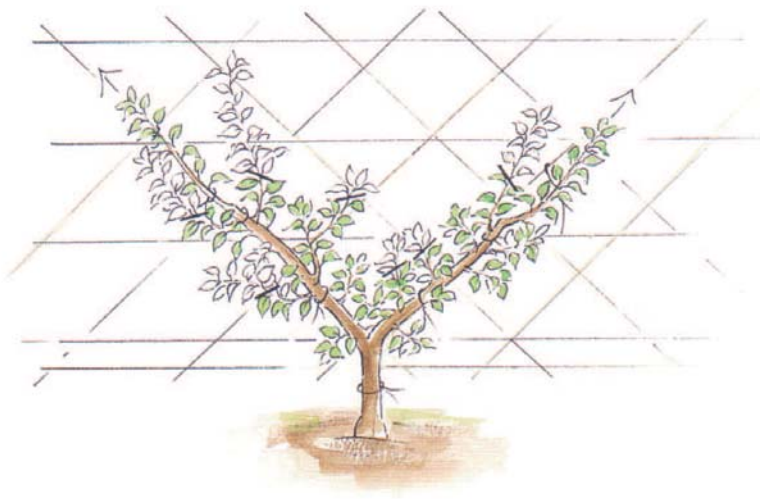
In de winter van het derde jaar worden de nieuw gegroeide scheuten weer op zo'n 30 cm ingekort op een naar buiten wijzend oog.

Andere scheuten worden gekort tot zo'n 15 - 20 cm.

Kortere blijven staan behalve als deze ineens of op andere ongewenste plaatsen groeien.

Hierdoor wordt de boom luchtig en los.

Eventuele scheuten aan de stam voor de vertakking worden ook verwijderd.

De nu volgende zomermaanden worden de scheuten steeds opnieuw aangebonden. Bij het kruisen van de takken wordt weer steeds de gelijke methode toegepast met de legging van de scheuten.

Dus voor of achter de naast gelegen scheut bevestigen.

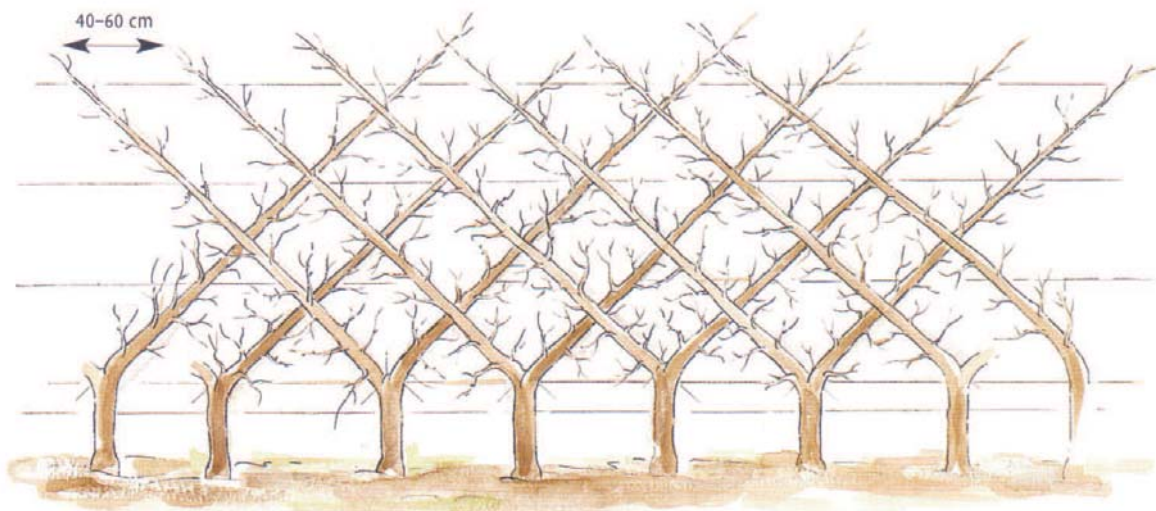
De scheutjes ten behoeve van het vruchthout worden ook steeds op 6 - 7 bladeren getopt.

Teveel en overbodig hout en scheuten worden verwijderd.

Zijhout voor de vruchten laten we niet langer worden dan zo'n 30 cm lengte.

Zorg ervoor dan aan de buitenzijde van de armen genoeg scheutjes groeien, aan de binnenzijde zullen er genoeg groeien.

Bij voldoende zorg kunt u zo'n mooie geheel verkrijgen.

PAW PAW

Nee, dit verhaal gaat niet over kinderen die soldaatje spelen met nepgeweertjes in een camouflage broek maar over de **Asimina triloba** in het Nederlands paw paw of roomappel geheten. Een nieuw, nou ja, nieuw, fruitgewas op de Nederlandse markt en dus (of beter: misschien) interessant voor ons, fruitliefhebbers.

De paw paw is niet zo nieuw in West-Europa als wel eens gedacht wordt. In 1736 kwam de plant uit Noord – Amerika (hij is inheems in het centrale en oostelijk deel van Noord – Amerika) voor het eerst naar Europa. In sommige botanische tuinen staan wat oudere exemplaren maar echt oude bomen of struiken, voor zover bekend, niet. Vreemd, Nederlanders zijn de eeuwen door altijd nieuwsgierige plantenverzamelaars geweest. Misschien bevroren in een strenge winter?

Nu wordt de *Asimina* vooral in de markt gezet als een nog onbekend en daarom weinig toegepast gewas in het Nederlandse groen en de vaderlandse tuinen vanwege de bloem, bladkleur en herfstkleur maar de plant draagt óók eetbare vruchten van een flink formaat. De Nederlandse naam ‘roomappel’ belooft het een en ander maar stel je verwachtingen niet te hoog, dan valt het wellicht mee.

De ***Asimina triloba*** is een forse struik of kleine boom. Tegelijkertijd met het blad verschijnen de bruin - rode, opvallende bloemen (april – mei). Prachtig om te zien maar van grotere afstand vallen de bloemen niet zo op. Ook heel opvallend is de heldergele herfstkleur waar in de literatuur juichend over geschreven wordt. En dat zijn al twee redenen om hem een keer uit te proberen. Hoewel de paw paw van nature niet groeit in onze streken kunnen ze behoorlijk wat vorst hebben: 15 – 20 graden onder nul! Of de tolerantie van jonge planten kleiner is...? Nou is die tolerantie voldoende om de meeste winters in ons land te overleven maar een beschutte plantplek is misschien tóch een slimme keus voor die ene strenge winter!

Vruchten

Voor de vruchtvorming is een warme zomer nodig. Ook is voor een beter vruchtzetting kruisbestuiving nodig. Plant dus in ieder geval twee exemplaren. Vraag, als u maar plek hebt voor één exemplaar of uw buurman er misschien belangstelling voor heeft: de twee *Asimina*'s hoeven natuurlijk niet in dezelfde tuin te staan maar wel op een niet te grote afstand van elkaar. De bloemen geuren zo weinig dat ze nauwelijks insecten (vliegen) trekken. Met de hand bestuiven met behulp van een zacht penseeltje wordt daarom aanbevolen.

De vruchten lijken in de verte en met een flinke portie fantasie op een mango, grootte tot 7 – 10, soms 15 cm. Onrijpe vruchten zijn groenig van kleur, rijpe roomappels hebben een bruine kleur. Het rijpe vruchtvlees is smakelijk. Volgens de literatuur smaakt het een beetje naar bananen.

De *Asimina triloba* vraagt een losse, vruchtbare grond die niet te droog is. Op een ideale groeiplek kan de plant tot een meter of 10 uitgroeien. Ze verdragen lichte schaduw maar gezien de warmtebehoefte is een flink deel van de dag zon nodig. Snoeien is nauwelijks nodig (snoeien na de bloei), ziektes kent de paw paw niet dus...

Literatuur

Bloembollenvisie 10 februari 2011

Tuin en Landschap nr. 9 – 2011.

Paw paw plantage

Jantje zag eens pruimen hangen.

Het is dit jaar een uitstekend pruimenjaar.

Mijn vrouw heeft al geroepen: Stop, alle potten zitten vol.

De buren genieten er ook van en nog is het einde niet in zicht.

Nou dan maak ik er maar weer slivovits van.

Raap of pluk de pruimen, een vogelpikje er in is niet erg.

Was ze goed af en stamp ze kapot met een eindje hout.

Doe de pulp in een vat en strooi er gist over.

Elke dag goed doorroeren.

Doe er telkens weer pulp bij, want niet alle pruimen zijn tegelijk rijp.

De pulp komt boven drijven, roer die er weer door want boven is zuurstof en daar-in groeien azijnzuurbacterien erg goed. Doe wel een deksel op het vat anders komen er allerlei insecten bij de gistende massa.

Als de gisting is getopt kun je de massa uitpersen en destilleren, tweemaal.

De eerste keer vang je alles op.

De tweede keer hou je 2% van het volume apart. Dat bevat nogal wat methylalcohol en dat is niet zo gezond.

Gelukkig verdampt die het eerste, al bij 69 °C.

De ethylalcohol verdampt pas bij 79 °C.

Telkens meet je de alcohol die er uit komt: eerst 80%, dan 70%, dan 50% en dan is het tijd om te stoppen want beneden de 50% komen er foezels en die smaken niet prettig.

Meet het alcoholgehalte van de hele stook en verdun met water tot 40%.

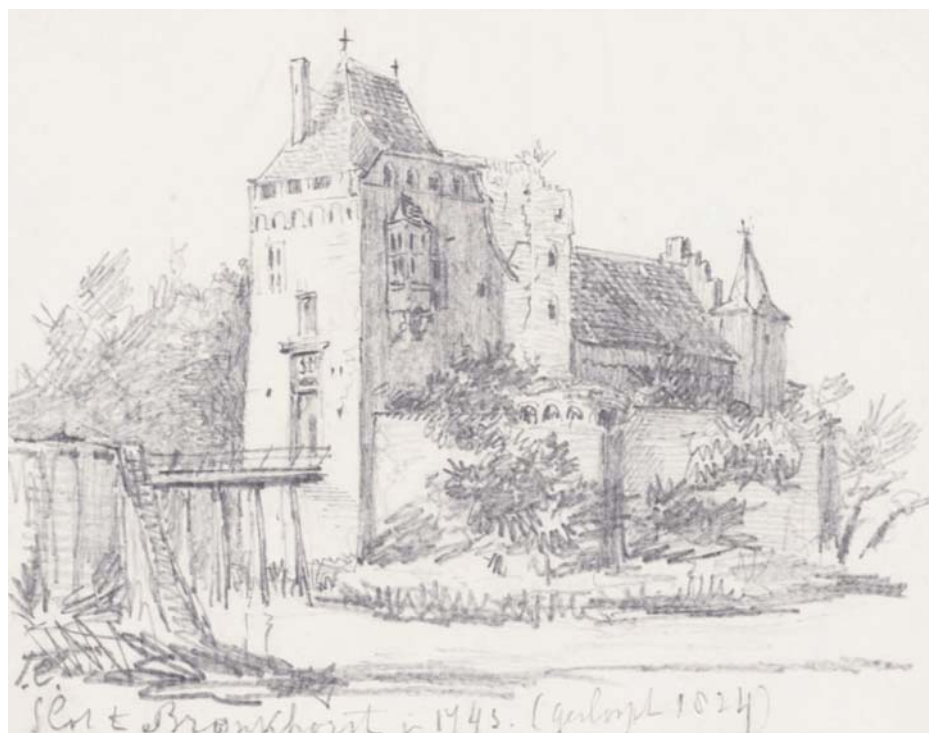
Ik liet eens een Joegoslaaf wat proeven en zijn reactie maakte me blij: Net zo lekker als van mijn opa.

Kwetsen zijn uitermate geschikt om er slivovits van te maken.

Kasteel Bronckhorst

IN ONZE SERIE
KASTELEN,
LANDHUIZEN EN
HAVEZATEN
BEHANDELEN WE DEZE
MAAL KASTEEL
BRONKHORST IN
GELDERLAND AAN DE
IJssel.

Geschiedenis

Kasteel Bronckhorst was het stamslot van de Heren van Bronckhorst en was een van de belangrijkste kastelen in de graafschap Zutphen.

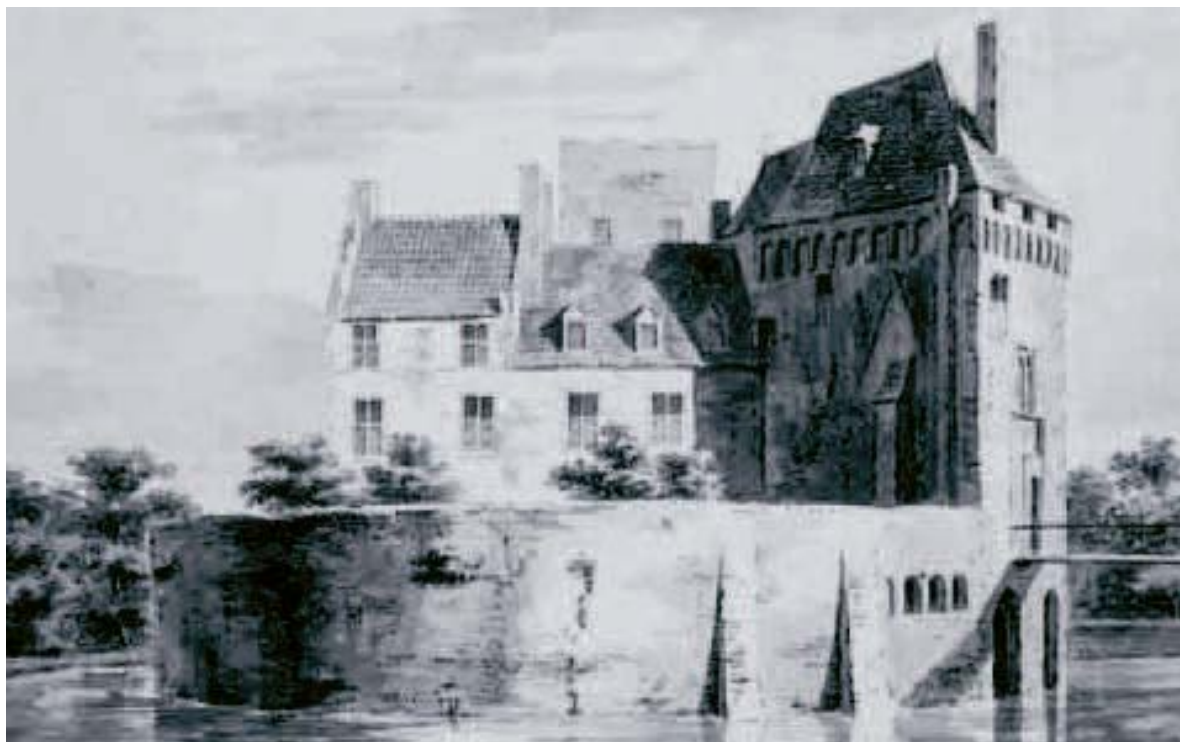
Het kasteel was gelegen aan een strategische plek aan de IJssel ten zuiden van Zutphen.

Onbekend is wanneer het kasteel gebouwd werd, het kasteel is een zogenaamd mottekasteel, deze versterkingsvorm wordt traditioneel een ontstaan toegedicht ergens aan het eind van de 10e eeuw.

Tijdens de Middeleeuwen heeft het kasteel het zwaar te verduren door belegeringen, echter tijdens de Tachtigjarige Oorlog wordt in 1582 het kasteel na een negen maanden lang Spaans beleg bezet en in brand gestoken.

Nadien verbouwen de Van Limburg-Stirums het pand dermate dat er weer bewoning mogelijk is. In de 18e eeuw raakt het complex langzaam in verval, Frederik Albert laat de donjon nog restaureren, maar de

rest zal in latere tijden stukje bij beetje worden gesloopt. Omstreeks 1848 was er nog een imposante toren aanwezig die in die tijd bewoond werd door een boer. In 1896 bestond nog een klein deel van het kasteel bestaande uit het voorgebouw, in

Rond de muur zouden fruitleibomen gestaan hebben die na het graven van de gracht verwijderd zouden zijn.

die tijd in een vervallen toestand. Rond 1920 werden de laatste restanten van het kasteel Bronckhorst tenslotte gesloopt. Van het kasteel resten alleen de opgeworpen slotheuvel bij het stadje Bronckhorst.

Slotkapel

In 1344 zijn het Gijsbert V van Bronckhorst en zijn vrouw Catharina van Leefdael die nabij het kasteel een kapel oprichten gewijd aan Maria en Sint-Maarten. Ook schenken zij goederen aan de kapel ten bate van het levensonderhoud van de priester. Daarnaast krijgt hij jaarlijks twee manden vis uit de beek bij het kasteel. Op 19 januari 1345 vindt

Poort van het kasteel Bronckhorst.

Boomgaard bij Bronckhorst. Waar de hoge bomen op de achtergrond staan, heeft kasteel Bronckhorst gestaan.

een vernieuwde stichting plaats wat mogelijk duidt op een oudere (slot)kapel waar verder niets van bekend is. In 1360 vindt onder Willem IV van Bronckhorst nogmaals een stichting van de kapel plaats. Nadien raakt de kapel in verval. Bij de verbouwing tot schoolgebouw in het jaar 1843 gaan veel middeleeuwse elementen verloren.

In 1964 wordt de kapel gerestaureerd en zoveel als mogelijk in oude stijl teruggebracht.

Bijzondere vruchten

Boomhazelaar *Corylus colurna* L.

Ander namen:

Turkse Hazelaar, Byzantijnse Hazelaar, Levantini Hazelaar, Bosvormige Hazelaar, Dikke-noot, Cork-noot, Kacheti-noot, Kreti-noot, Clusternoot, Turkse noot.

De groei is typisch boomachtig, zonder worteluitlopers, met een mooie rechte en steile stam-groei. Vormt een brede piramidale, dichte en sterkgroeiende gesloten kroon, op latere leeftijd meer los groeiend, boom wordt 15 tot 25 m hoog, wordt ongeveer tot 200 jaar oud.

Scheuten helder geelachtig-grijs van kleur, aan de zonzijde bruinachtig-olijfkleurig, eerst donzig behaard en later kaal wordend. De schors van de takken zijn ruw geribbeld, later dik en ruw, kurkachtig en witgrijsachtig van kleur, vormt dan platen die afvallen.

De knoppen zijn langwerpige, dik en eivormig.

Het brede-eivormige blad staat wisselstandig, is aan de basis hartvormig, wordt 8 tot 15 cm lang, 6 tot 10 cm breed, spits uitlopend, rand is dubbel gezaagd, door de grote tanden lijkt het blad bijna gelobd. Bovenzijde van het blad is glanzend donkergroen, de onderzijde is helderder en in het bijzonder bij de aders door fijn klierhaar wat ruw, geleidelijk kaal wordend naar de zijden toe.

De bladsteel is 2 tot 5 cm lang en behaard.

Bloeit met mannelijke katjes die 6 tot 12 cm lang, grijs van kleur zijn en hangen met 3 tot 4 samen. Vrouwelijke bloemen zijn purper van kleur. De bloeitijd is vroeg, vaak al aan het begin van februari, meest in maart tot april.

De vruchten staan in trossen bijeen aan een lange steel.

De noot zit in bladen die diep ingesneden zijn en onregelmatig rond de noot liggen, deze zijn wel driemaal zo lang als de noot zelf.

De noot zelf is matig groot, meest zo'n kleine 20 mm in doorsnede. Ze zijn erg variabel in vorm, dan weer wat plat van vorm dan weer driehoekig of afgevlakt. De bast van de noot is erg dik en

stevig, lichtbruin van kleur, duidelijk geribbeld. Het schild van de noot is ook onregelmatig gevormd, groot en ongelijk, hoekig en gewolkt. De nootkern is vrij klein tot middelmatig groot, vast van structuur. Zij rijpen eind september tot midden oktober.

De boom leent zich uitstekend als park- of laanboom. Hij behoeft weinig onderhoud door zijn rechte stam en het uitblijven van wortelopslag.

Zeer ongevoelig voor ziekten, tot -30°C

ongevoelig voor vorst. Het hout is bijzonder waardevol.

Bolster met noten van de Turkse hazelaar.

Zie de typische lange bladen van de nootbekleding, het lijken net tentakels.

**Laat uw eigen fruit ambachtelijk
verwerken tot pure vruchtensappen!**

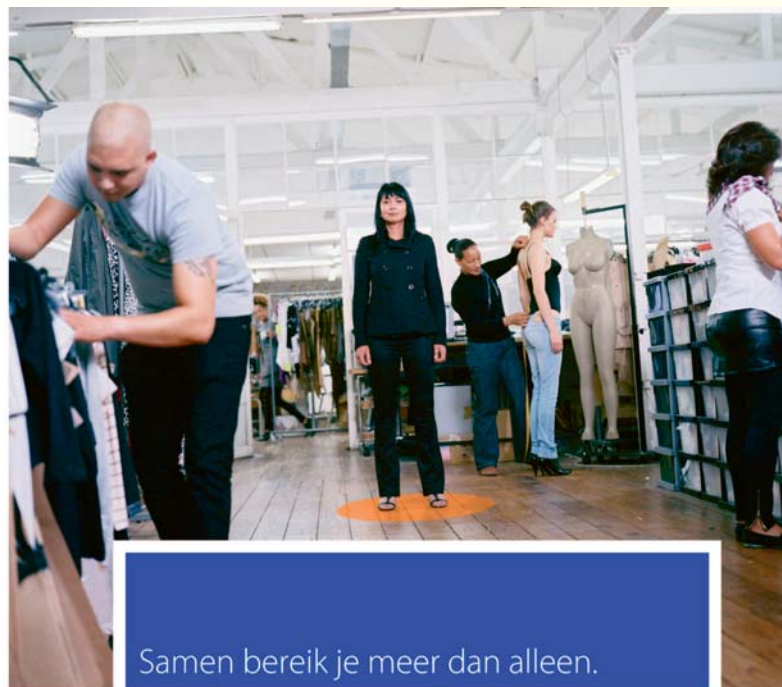
- Leveringen al mogelijk vanaf slechts 600kg.
- Persrendement ligt op ongeveer 70%.
- Keuze uit Appelsap, Perensap of Appel/Perensap.
- Keuze uit 1 literfles of 0,75 literfles of de Schulp SapTap (5 liter).
- Mogelijkheid tot bedrukken van etiket met eigen tekst en logo.

Meer informatie? Bel of mail naar: 0346 - 25 96 30 of info@schulp.nl.
 Kijk ook eens op: www.schulp.nl

Ons idee is dat je samen sterker staat.

Als coöperatieve bank gelooft de Rabobank in de kracht van het collectief. Samen bereik je meer dan alleen. U kunt op meerdere manieren gebruik maken van onze kennis en die van onze klanten. Zo helpen ervaren ondernemers de starters. En helpen jongeren elkaar met financiën. Verder komen door samen te werken. Dat is het idee.

Samen bereik je meer dan alleen.

Rabobank. Een bank met ideeën.

www.rabobank.nl/graafschap-midden

